

Faktileht

Riigikogu Kantselei majandus- ja sotsiaalinfoosakond • • •

Nr 3/2008

• majandus – käibemaks Euroopa Liidu riikides

• Käibemaksu põhimõtted

Euroopa Liidu ühisturu ühe põhivabaduse, kaupade ja teenuste vabaliikumise tagamine viis selleni, et EL-s on loodud ühtne käibemaksusüsteem.

Aastatel 1967–1977 võeti vastu kuus käibemaksu kohta käivat direktiivi, millega kehtestati käibemaksu ühtsete põhimõtete kohaldamine kõigis liikmesriikides.

Käibemaksu kuuendast direktiivist (77/388 EMÜ) tuleneb, et käibemaks peab lähtuma kolmest põhiprintsiibist:

- käibemaksuga koormatakse tarbijat (ettevõtja on vaid käibemaksu koguja);
- käibemaks peab olema neutraalne;
- maksustamine toimub riigis, kus asub lõpptarbija.

Nimetatud printsiipidest lähtudes ei tohi käibemaks moonutada konkurentsi, kõik tarbimise vormid tuleb maksustada ühetaoliselt ning kaubad ja teenused antakse tarbijale üle tasu eest. Tuleb aga märkida, et pingutustest hoolimata ei suutnud direktiivid luua täielikku kooskõlastatud maksubaasi, sest kehtima jäid mitmed erandid ja kitsendused.

Alates 1993. aastast kehtib korrapärasus, mille kohaselt peab käibemaksu standardmäär olema 15% ja alandatud määr vähemalt 5%. Täiendavalt on lubatud rakendada vähemalt 12%-list ajutist maksumäära (*parking rate*) toodetele, millele kehtis alandatud maksumäär 1991. aasta 1. jaanuari seisuga, kuid mille maksustamine vähendatud maksumääraga pole kehtivate direktiividega kooskõlas.

Ühtsetest põhimõtetest hoolimata on liikmesriikide käibemaksu erinevused seniajani suhteliselt suured (tabel 1). Käibemaksu standardmäär jääb EL-i liikmesriikides vahemikku 15–25% ja vähendatud määr vahemikku 5–17%.

Tabel 1. Käibemaksumäärad EL-i riikides

	EL-i liikmesriik	Standardmäär	Vähendatud määr	Ülimadal määr
1	Austria	20	10	
2	Belgia	21	6; 12	
3	Bulgaaria	20	7	
4	Eesti	18	5	
5	Hispaania	16	7	4
6	Holland	19	6	
7	Iirimaa	21	13,5	4,8
8	Itaalia	20	10	4
9	Kreeka	19	9	4,5
10	Küpros	15	5; 8	
11	Leedu	18	5; 9	
12	Luksemburg	15	6; 12	3
13	Läti	18	5	
14	Malta	18	5	
15	Poola	22	7	3
16	Portugal	20	5; 12	
17	Prantsusmaa	19,6	5,5	2,1
18	Rootsi	25	6; 12	
19	Rumeenia	19	9	
20	Saksamaa	19	7	
21	Slovakkia	19	10	
22	Sloveenia	20	8,5	
23	Soome	22	8; 17	
24	Taani	25		
25	Tšehhi	19	9	
26	Ungari	20	5	
27	Ühendkuningriik	17,5	5	

Allikas: Euroopa Komisjon, 01.07.2008.

Kui jälgida käibemaksumäära arengut riigiti, siis nähtub, et standardmäärad püsivad üldjuhul pikka aega. Nii kehtib Austria standardmäär (20%) aastast 1984, Belgias (21%) aastast 1996, Hispaanias (16%) aastast 1995, Itaalias (20%) aastast 1997, Luksemburgis (15%) aastast 1993, Rootsis (25%) aastast 1990, Soomes (22%) aastast

1994, Taanis (25%) aastast 1992 ja Ühendkuningriigis (17,5%) aastast 1991. Käibemaksu standardmäär on viimastel

aastatel vähendanud Tšehhi ja Slovakkia 23%-lt 19%-le, Prantsusmaa 20,6%-lt 19,6%-le ja Ungari 25%-lt 20%-le.

● Vähendatud maksumääraga kaubad ja teenused

Käibemaksu direktiivi kohaselt (77/388 EmÜ) võib alandatud käibemaksumäärade kehtestada järgmistele kaupadele ja teenustele:

- toiduained (v.a alkohoolsed joogid);
- ravimid, meditsiiniseadmed ja -tooted, invavahendid;
- raamatud (k.a raamatukogudest laenu-tamine);
- perioodilised väljaanded;
- teatri-, kontserdi-, tsirkuse-, kino-, muuseumi- ja näitusepiletid ning muude

- sarnaste kultuuriürituste korraldamine;
- eluasememüük, ehitus ja renoveerimine sotsiaalpoliitika osana;
- hotellide, kämpingute ja muude sarnaste majutusasutuste osutatavad majutus-teenused;
- sotsiaal-, meditsiini- ja hambaravi-teenused;
- ringhäälinguteenus;
- spordiürituste korraldamine ja spordi-rajatiste kasutamine;
- põllumajanduslikuks tootmiseks kasu-tatavad kaubad ja teenused;

Tabel 2. Mõned vähendatud määraga kaubad ja teenused

	EL-i liikmesriik	Toidu- ained	Ravimid	Raamatud	Perioodika	Kultuuri- teenuste piletid	Majutus- teenused	Vee- varustus
1	Austria	10		10	10	10; *	10	
2	Belgia	6; 12	6	6	0; 6	6; *	6; *	6
3	Bulgaaria						7	
4	Eesti		5	5	5	5; 18	5	
5	Hispaania	4; 7	4	4	4	7; *	7	7
6	Holland	6	6	6	6	6	6	
7	Iirimaa	0; 4,8; 13,5	0	0	13,5	*	13,5	*
8	Itaalia	4; 10	10	4	4	10	10	10
9	Kreeka	9	9	4,5	4,5	9; 4,5	9	9; *
10	Küpros	0; 5	0	5	5	*	8	5
11	Leedu	5	5	5	5	5; *	5	
12	Luksemburg	3	3	3	3	3	3	3
13	Läti	5	5	5	5	5; *	5	5
14	Malta	0	0	5	5		5	0
15	Poola	3; 7	7	0	7	7	7	7
16	Portugal	5; 12	5	5	5	5; *	5	5
17	Prantsusmaa	5,5	2,1; 5,5	5,5	2,1	5,5	5,5	5,5
18	Rootsi	12		6	6	6	12	
19	Rumeenia		9	9	9	9	9	
20	Saksamaa	7		7	7	7		7
21	Slovakkia		10	10		*		
22	Sloveenia	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5
23	Soome	17	8	8	0	8	8	
24	Taani				0			
25	Tšehhi	9	9	9	9	9	9	9
26	Ungari		5	5				
27	Ühendkuningriik	0	0	0	0			0

Allikas: Euroopa Komisjon, 01.07.2008; * osa maksuvaba.

- tänavapuhastusega, prügi kogumise ja jäätmekäitlusega seotud teenused;
- veevarustus;
- artistide, kirjanike ja heliloojate osutatavad teenused ja nende autoritasud;
- matusteenused ja sellega seotud kaubad.

Enamik riike on teatud teenustele ja kaupadele kehtestanud vähendatud maksumäärad. Nii on kõigile toidukaupadele või osale neist kehtestanud vähendatud maksumäära 22 EL-i liikmesriiki. Toiduainetele kehtivad standardmaksumäärad ainult Bulgaarias, Eestis, Rumeenias, Taanis ja Ungaris. Ühendkuningriigis, Irimaal ja Maltal on põhitoidukaubad 0%-lise maksumääraga (Maltal on kondiitritoodete maksumäär 5%). Käesoleva aasta 1. juuli seisuga oli EL-i liikmesriikide toidukaupade keskmine maksumäär 14,5%.

Irimaal, Küprosel, Maltal ja Ühendkuningriigis on retseptiga ravimid 0%-lise maksumääraga, Luksemburgis on maksumäär 3% ning Prantsusmaal osal ravimitel 2,1 või 5,5%. Standardmaksumäär ravimitele kehtib Austrias, Bulgaarias, Rootsis, Saksamaal ja Taanis.

Ravimitele kehtestatud keskmine käibemaksumäär moodustas EL-s keskmiselt 8,3% (01.07.2008).

Raamatutele ei rakendata alandatud maksumäära Bulgaarias ja Taanis, Ühendkuningriigis kehtib 0%-line maksumäär. EL-s oli raamatute keskmine maksumäär 6,7% ja perioodikal 6,2%.

Taanis kasutatakse väga vähe käibemaksu erisusi, 0%-list käibemaksumäära on rakendatud ajalehtedele ja reisijateveole ning meditsiini- ja hambaraviteenustele, maksuvabad on ka krematooriumiteenused.

Käibemaksu kuuendas direktiivis ei kasutata mõistet 0%-line maksumäär, küll on see mõiste kasutusel rahvusvahelises suhtlemises ning sätestatud ka liikmesriikide õigusaktides. Direktiivis kasutatakse maksuvaba käibe mõistet.

Kuuenda direktiivi kohaselt peavad EL-i liikmesriigid mitmeid tehinguid, kaupu ja teenuseid, nagu näiteks kauba eksport, reisijate pagas, rahvusvahelistel liinidel kasutatavate lennukite müük, kulla käive (keskpank), maksust vabastama.

● Ülimadala maksumääraga kaubad ja teenused

Ehkki EL-s on kehtestatud alandatud käibemaksumäär 5%, on Hispaanias, Irimaal, Itaalias, Kreekas, Luksemburgis, Poolas ja Prantsusmaal mõnedele kaupadele ja teenustele kehtestatud veelgi madalamad määrad.

Hispaanias maksustatakse ülimadala määraga (4%) toiduaineid, ravimeid, tasuta väljaandeid, perioodikat ning ehitus- ja renoveerimistööid.

Irimaal on madalaim maksumäär (4,8%) kehtestatud toiduainetele.

Itaalias maksustatakse madalaima määraga (4%) toiduaineid, ravimeid, raamatuid, perioodikat, televisiooni litsentsitasu, ehitus- ja renoveerimistööid, invavahendeid, pestitsiidide ja väetisi ning sotsiaalteenuseid.

Kreekas on madalaim maksumäär (4,5%) kehtestatud raamatutele, perioodikale ja teatripiletitele.

Luksemburgis on madalaim maksumäär (3%) kehtestatud toidukaupadele, laste riidele ja jalanõudele, ravimitele, raamatutele ja perioodikale, kultuuriteenustele (sport, teater, kino), reisijateveole, ehitus- ja renoveerimistöödele, autoritasudele, puuetega inimeste meditsiinilisele varustusele, veevarustusele ja toorvillale.

Poolas on madalaim maksumäär (3%) kehtestatud toidukaupadele (mittetootlikud).

Prantsusmaal on madalaim maksumäär (2,1%) kehtestatud ravimitele, perioodikale ja televisiooni litsentsitasule.

● Käibemaksu osakaal kõigi riigis kogutud maksude hulgas

Nii nagu valitsevad suured erisused käibemaksu määras, lahkneb käibemaksu osakaal ka kõigi riigis kogutud maksude hulgas. Näiteks Taanis, kus on EL-27 riikide kõrgeimaid käibemaksu standardmäärasid ja kus ei rakendata kaupadele ja teenustele olulisi käibemaksuerisusi, moodustab käibemaks kõigi riigis kogutud maksude hulgas 20,9% (2006. a).

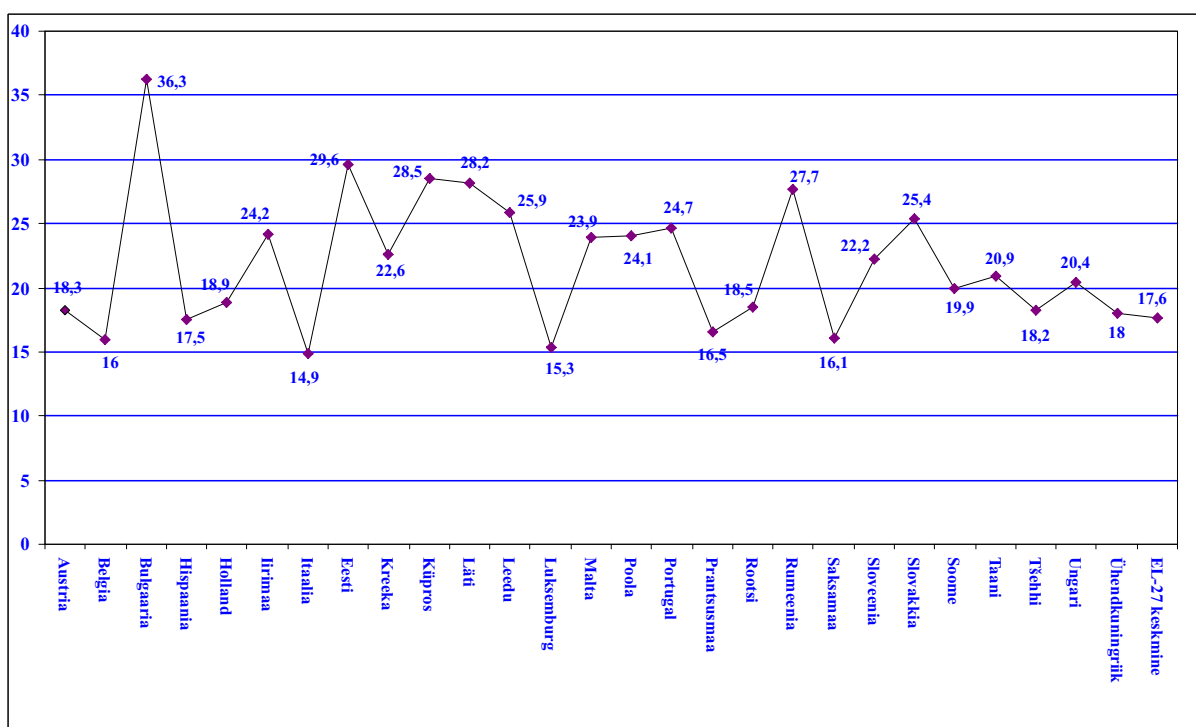
Üldjuhul valitseb trend, et kõrgema elatustasemega riikides nagu Austria, Belgia, Luksemburg, Prantsusmaa ja Saksamaa moodustab käibemaks kõigist kogutud maksudest 15,3–18,3%. Seevastu hiljaaegu EL-i liikmeks saanud riikidel on juhtpositsioon käibemaksu osakaalus kõigi riigis kogutud maksude hulgas. Kõige suurem osakaal on käibemaksul Bulgaarias (36,3%),

järgnevad Eesti (29,6%), Küpros (28,5%), Läti (28,2%), Rumeenia (27,7%), Leedu (25,9%), Slovakkia (25,4%) ja Portugal (24,7%).

Võrreldes 1995. aastaga, on 2006. aastal käibemaksu osakaal kõige rohkem suurenenud Sloveenias (22,2 protsendipunkti, 1995. a polnud riigis veel käibemaksu kehtestatud), järgneb Küpros (11,3 protsendipunkti) ja Eesti (4,1 protsendipunkti).

Samal ajal jõukamates riikides nagu Austria (−0,2 protsendipunkti), Belgia (0,9), Luksemburg (1,3), Prantsusmaa (−0,8) ja Saksamaa (−0,2) pole käibemaksu osatähtsus märkimisväärselt suurenenud, vaid on isegi vähenenud.

Joonis 1. Käibemaksu osakaal 2006. a kõigi riigis kogutud maksude hulgas (%)

Allikas: Taxation trends in the European Union, 2008.